

KUR'ÂN'DA BEDDUA

Cursing in the Qur'an (Kor'an)

Nesrişah SAYLAN*

ÖZET

Bu makale gündelik hayatta çokça kullanılan “beddua”nın Kur’ân-ı Kerim açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Beddua anlamında kullanılan sözcükler Kur’ân’daki bağlamlarında ele alınacaktır. Kur’ân’da yer alan beddua sözcükleri ve nesnelere belirlenecektir. Bununla bağlantılı olarak bu sözcüklerin kullanıldığı âyetler incelenip konularına göre tasnif edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Allah, Kur’ân, Beddua, Gazap, Lânet

ABSTRACT

We aimed to study cursing in view of the Qur’an in this article which is used often in our daily life. The words that are used with the same meaning of cursing are going to be charged with their connection in the Qur’an. The words and notions available in the Qur’an will be determined. The phrases that are in connection with these in verses of the Qur’an will be studied in classified according to their subjects.

Key Words: God, Qur’an, Penny, Wrath, Curse

GİRİŞ

Beddua Farsçada “تفرين” olarak kullanılmaktadır. (Olgun ve Draşan, 1350: 24) Bu kelime Farsçada “fena, çirkin, kötü” anlamlarına gelen “bed” kelimesiyle (Kantar, 2010: 282; Ateş, 1976: 289) Arapçada “dileme, isteme” gibi anlamlara gelen “dua” (Zemahşerî, 1998: I, 288) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. (Çağrı, 1992: V, 297) Bir kimsenin başına kötü şeylerin gelmesi için yapılan duaya beddua denilmektedir. (Karaman vd., 2007: 60) Arapçada “دعا” fiili “على” harf-i cer ile kullanıldığında beddua etmek anlamına gelmektedir. (Zemahşerî, 1998: I, 288-289) Türkçede bu ifade ile beraber ilenme ve ilenç sözcükleri de kullanılmaktadır. (Eren, 1988: I, 161) Fakat bu sözcükler beddua ifadesi kadar çok yaygın değildir.

Bedduanın hükmüne gelince dinin zulüm ve haksızlık saydığı geçerli sebeplere dayanması şartıyla beddua etmek caizdir. Nitekim Kur’ân’da “لا يُجِبُّ اللهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ” “Allah, zulme uğrayanın dile getirmesi dışında, çirkin sözün açıklanmasını sevmez” (Nisâ 4/148) âyeti zulme uğrayan kimsenin zalimler hakkında beddua etmesinin caiz olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Âyette geçen bu ifade ile ilgili farklı görüşler vardır. Hasanü'l-Basrî'ye (ö. 110/728) göre burada kastedilen zulme uğrayan kişinin, kendisine zulmedene beddua etmeyip; Allah'ım ona karşı bana yardım et! Allah'ım ondaki hakkımı al ve bana yapmak istediği zulmüne sen engel ol demesi gibidir. Bu ise, savunmaya dair Allah'a yapılan bir dua olup, kötülüğün en aşağı basamağıdır. İbn Abbas'a (ö. 68/687) göre ise zulme uğrayan kimsenin, kendisine zulmedene beddua etmesi mubahtır. Sabredek olursa bu onun için daha hayırlıdır. Bu âyet ise zalime bedduanın türü hususunda kayıt getirmeyen mutlak bir ifade içermektedir. (Taberî, 2001: VII, 625-627)¹

Hadis kaynaklarında Hz. Peygamber'in inananlara işkence eden ve İslam dinine şiddet yoluyla karşı koymak isteyen bazı müşriklere beddua ettiği yer almaktadır.² Bu hadislerin birinde nakledildiğine göre Bir-i Maüne'de Kur’ân talimi için davet edilen yetmiş küsur muallim sahabenin pusuya düşürülüp şehit edilmeleri üzerine, Hz. Peygamber bir ay boyunca sabah namazlarının

* Arş Gör. Dr. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı ELAZIĞ Mail: nsaylan@firat.edu.tr

¹ Ayrıca bkz. Begavî, 1409: II, 304; Râzî, 1981: XI, 92; Kurtubî, 2006: VII, 199-200; Elmalılı, tsz.: III, 47.

² Bir rivâyette Hz. Peygamber müşriklere önde gelenlerinden Ebû Cehil, Ümeyye b. Halef, Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia ve Ukbe b. Muayt'in içinde bulunduğu yedi kişi hakkında beddua etmiş ve bu kişiler de Bedir savaşı sırasında öldürülmüştür. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 393-397)

kunutunda Zekvân, Useyye ve Lihyân kabilelerine lânet okuyup beddua etmiştir. (Buhârî, Megâzî, 28; Müslim, İmâret, 147) Bununla beraber beddua Hz. Peygamber'den en az duyulan sözlerdendir ve bu tür rivâyetler çok nadirdir. Nitekim Hz. Peygamber'e "Ey Allah'ın elçisi, müşriklere beddua etseniz!" diye istekte bulunanlara o: "Ben lânet okuyucu olarak gönderilmedim ki; ben ancak rahmet olarak gönderildim" buyurmuştur. (Müslim, Birr, 87). Enes b. Malik de Hz. Peygamber'in asla, söven, aşırı ifadeler kullanan ve lânet okuyan biri olmadığını belirtmiştir. (Buhârî, Edeb, 37-38)

İslâm âlimleri, müslümanların birbirleri aleyhine beddua etmelerinin İslâm ahlâkıyla uyuşmayacağına dikkat çekmişlerdir. Özellikle tasavvufçular bedduanın tasavvufî edeple bağdaşmadığını belirtmişlerdir. Nitekim Gazzâlî tevekkül ehlinde bulunması gereken özellikleri sıralarken bunlardan birinin de malı çalınan kimsenin hırsıza beddua etmekten kaçınması olduğunu, eğer beddua ederse tevekkülünün bâtil olacağını kaydettikten sonra zâhid ve mutasavvıfların zalime beddua etmek yerine ıslah olması için dua ettiklerini anlatan rivayetler aktarmıştır. (Gazzâlî, tsz: IV, 482-483)

I. Kurân'da Beddua Anlamında Kullanılan Sözcüklerin Semantik Tahlili

1) Gazap (غضب)

Kurân'da yer alan beddua sözcüklerinden biri "gazap"tır. Bu kelime acı veren kötü bir davranışın kişinin ruhunda uyandırdığı kızgınlık, intikam duygusu ve cezalandırma isteği anlamlarını içermektedir. Bu kelime aldığı harf-i cerler sayesinde çeşitli anlamlar kazanmaktadır. Gazap kelimesi "على" harfiyle kullanıldığında birine kızmak, ondan intikam almak anlamına gelir. Kendisi için başkasına kızılan şahıs diriye "غضب له" ifadesi kullanılır. Ancak kendisi için başkasına kızılan şahıs ölmüş ise "غضب به" kullanılır. (Zemahşerî, 1998: I, 703-704; İbn Manzûr, tsz: V, 3262; Zebîdî, 1982: III, 485) Cürcânî (ö. 471/1078) bu kelimeyi "Göğsün rahatlaması için kalp kanının kabarıp kaynaması (galeyani) sırasında hâsıl olan değişmedir." (Cürcânî, tsz: 136) şeklinde açıklamıştır. İsfehânî (ö. 502/1108) ise bu kelime için "İntikam almak isteğiyle kalp kanının kaynaması" demistir. (Rağib el-İsfehânî, tsz: 361)

2) Lânet

"لعن" fiilinden türemiş olan lânet kelimesi "hayırdan uzaklaştırma, hakaret, sövüp sayma, azap etme, gazap etme, buğz etme, uzak durma, muhalefet etme" anlamlarına gelmektedir. Çoğulu "لعان" ve "لعنات" şeklindedir. Kovulmuş, lânet edilmiş kişi için "لعين" "ملعون" kavramları kullanılır. Çok lânet eden kişi için "لاعين" kelimesi kullanılır. (Zemahşerî, 1998: I, 171; Râzî, 1995: I, 612; İbn Manzûr, tsz: V, 4044; Zebîdî, 1982: XXXVI, 118-119) "اللعين" kelimesi "أَوْ لَعْنَتُهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ" (Nisâ 4/47) âyetinde olduğu gibi "suretleri değiştirmek, deforme etmek, mesh (hayvan şekline koymak) anlamına da gelmektedir. (İbn Manzûr, tsz: V, 4044; Zebîdî, 1982: XXXVI, 119) Tefsir kaynaklarının çoğunda da bu âyet "cumartesi sahiplerini maymun ve domuzlara meshedip dönüştürdüğümüz gibi" şeklinde yorumlanmıştır. (Ferrâ, 1983: I, 272; Zemahşerî, 1998: II, 89; İbn Kesîr, 2000: IV, 99) Kelimenin bu anlamda kullanılması "وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقَدْ لَهُمْ جُزَاءٌ أَلِيمٌ" "Şüphesiz siz, içinizden Cumartesi yasağını çiğneyenleri bilirsiniz. Biz onlara, "Aşağılık maymunlar olun" demiştik." (Bakara 2/65) âyetine dayanmaktadır. Nitekim âyette cumartesi yasağını ihlal edenler için "Aşağılık maymunlar olun" ifadesi kullanılmıştır.

İsfehânî'ye göre ise lânet kelimesi, Yüce Allah'ın dünyada kullarından rahmetini engellemesi, ahirette ise cezalandırması anlamındadır. (Rağib el-İsfehânî, tsz: 451) Lânet kavramı, kula ve Allah'a izâfe edilmesi açısından farklı anlamlar içermektedir. Allah'a izafe edilince, gazabı sebebiyle kulu hayırdan, mağfiretinden, Cennet'inden kovması, uzaklaştırması anlamına gelmektedir. İnsana izâfe edilince de kişinin öfkelenmesi sebebiyle beddua etmesi anlamına gelmektedir. (İbn Manzûr, tsz: V, 4044) Lânet, genellikle şeytan için şöret bulmuş bir kavramdır. Çünkü Yüce Allah onu cennetinden kovmuş ve rahmetinden uzaklaştırmıştır. (Zemahşerî, 1998: II, 171; İbn Manzûr, tsz: V, 4044)

3) Veyl (ويل)

“ويل” Kur'ân-ı Kerim'de yer alan beddua sözcüklerinden biridir. Bu kelime sözlük itibariyle “azap, sıkıntı, keder, acı, felaket, hüzn, yazık, eyvah ve küçük düşürme” gibi manalara gelmektedir. (Ezherî, 1967: XV, 454-455) “ويل” kelimesinin aslı “وَيَّ” ifadesidir. O da ‘hüzn, keder, üzüntü, tasa gibi anlamlara gelmektedir. Nitekim Araplarda falan için hüzn olsun anlamında “وَيَّ لفلان” ifadesi kullanılır. Araplar bu şekilde “وَيَّ” hecesine “ل” harfini bitiştirip onu asıldan kabul ettiler, böylece “ويل” kelimesi ortaya çıkmıştır. (Ezherî, 1967: XV, 455; Râzî, 1995: I, 740; İbn Manzûr, tsz: VI, 4939)

Veyl'in asıl anlamının helak olduğu da söylenilmiştir. Helak olacak bir işin içine düşen herkes “veyl” diye feryat eder. Âyette de “ياويلتنا” “*Eyvah bize!*” (Kehf 18/49) kelimesi de bu anlamdadır. (İbn Manzûr, tsz: VI, 4939; Zebîdî, 1982: XXXI, 104) Bu kelime hasret çekme anlamına da gelmektedir. (Rağîb el-İsfehânî, tsz: 535) Ayrıca “ويل” kelimesinin Cehennem'de bir vadi adı olduğu da söylenilmiştir. Rivâyetlerde veyl'in cehennemde bir vadi olduğu kâfirin orada kırk yıl batıp da dibine ulaşamadığı nakledilmiştir. (Taberî, 2001: II, 164; Begavî, 1409: I, 115; Râzî, 1981: III, 150; Kurtubî, 2006: II, 220-221) Veyl'in Cehennem'de bir vadi olduğunu söyleyenler lügat itibariyle kelimenin bu anlamda olmadığını, Yüce Allah'ın “veyl” ettiği kimselerin, o ateşten bir yere yerleşmeyi hak ettiklerini, orasının da onlar için sabit olduğunu söylemişlerdir. (Rağîb el-İsfehânî, tsz: 535)

Veyl, kötülüğün gelip çatması anlamına gelmektedir. Bu ifade bazen bir musibetin ortaya çıkması zamanında dehşet ve kötülüğü ifade etmek için dilimizdeki “vay haline” “yazık yazık” kelimeleri gibi acıma ve üzülmeye anlamında da kullanılmaktadır. Ayrıca “veyl” uçuruma yuvarlanmak gibi helak ve zarar anlamına gelen azap kelimesi yerinde beddua olarak da kullanılmaktadır. Bu bağlamda “ويل له” “helak oldu veya helak olsun” ifadesi kullanılır. (Elmalılı, tsz: VIII, 213)

4) Bu'den (بعدا)

“بعدا” kelimesi “بعد” kökünden türemiştir. Uzaklığı bildirmek için kullanılan “بعد” kelimesi yakınlığı ifade etmek için söylenen “قرب” sözcüğünün zıddıdır ve her ikisi için belirlenmiş bir sınır yoktur. Tek ölçü, bir yerin başkasına göre konumudur. Bu genelde duyu organları ile algılanabilen konulardaki uzaklık ve yakınlık için geçerlidir. Ayrıca bu kelime yıkım, yok oluş, helak anlamlarında da kullanılmaktadır. (Halîl b. Ahmed, 1998: II, 52-53; Rağîb el-İsfehânî, tsz: 53; İbn Manzûr, tsz: I, 309; Cevherî, 1085: II, 448; Zebîdî, 1982: VII, 433-441)

Bu kelime lânet ve beddua anlamlarına da gelmektedir. “بعده الله” “بعدا له” şeklinde kullanıldığında Allah onu rahmetinden uzaklaştırsın, yok etsin anlamında beddua anlamına gelmektedir. (Halîl b. Ahmed, 1998: II, 53; Zemahşerî, 1998: I, 67-68; Cevherî, 1085: I, 448)

5) Suhkan (سحقا)

“سحقا” kelimesi “سحق” fiilinden türemiştir. “سحق” bir şeyin parçalanması, ezilmesi, eski olması anlamına gelmektedir. “سحق” şeklinde zammeli olduğunda uzak olmak, uzaklaştırmak anlamını ifade etmektedir. “في مكان سحيق” “*Uzak bir yere...*” (Hac 22/31) âyetinde de böyle bir anlam söz konusudur. “سحقا” kelimesi de bu anlamda kullanılmakta ve Allah'ın rahmetinden uzak olmak ve helâk olmak şeklinde beddua manası taşımaktadır. (Rağîb el-İsfehânî, tsz: 226; Zemahşerî, 1998: I, 442; Cevherî, 1085: IV, 1494-1495; Halîl b. Ahmed, 1998: III, 36-37; İbn Manzûr, tsz: III, 1955-1957; Zebîdî, 1982: XXV, 433-439)

6) Ta'sen (تأساً)

“تأساً” kelimesi “تأسا” kelimesi “uzak olmak, kedere boğulmak, bedbaht olmak, helak olmak, hüsrana uğramak” anlamlarına gelmektedir. (Halîl b. Ahmed, 1998: I, 325; Zemahşerî, 1998: I, 94; İbn Manzûr, tsz: I, 433-434; Zebîdî, 1982: XV, 481-483) Cevherî'ye (ö. 400/1009) göre bu kelimenin asıl anlamı “yıkılmak” demektir. Bu ifade ayağa kalkmanın, dikilmenin zıt anlamlısıdır. Bu fiil

“تَعَسَا” şeklinde “ع” harfi fethalı olarak da kullanılmaktadır. Buna göre kelime “Allah onu yüzüstü yere yıksın” anlamına gelmektedir. (Cevherî, 1085: I, 910)

7) Tebbe (تَبَّ)

“تَبَّ” kelimesi helak olma ve hüsrana uğrama anlamına gelmektedir. Bu kelime ya tekvini bir şekilde kişinin zarar görmesini dilemek yahut da Arapların adetlerinde olduğu gibi “kahrolası” şeklinde beddua etmek anlamında da kullanılmaktadır. (Halil b. Ahmed, 1998: VIII, 110-111; Zemahşerî, 1998: I, 89; İbn Manzûr, tsz: I, 415; Cevherî, 1085: I, 90; Zebîdî, 1982: II, 55-58)

8) Itmis (اطمس)

“اطمس” kelimesi “silme, götürme, izini imha etme” anlamlarına gelmektedir. Ayrıca Allah gözünü kör etti, malını yok etti anlamlarında beddua olarak da kullanılmaktadır. (Zemahşerî, 1998: I, 613; İbn Manzûr, tsz: IV, 2703-2704; Cevherî, 1085: III, 944) Zeccâc’a (ö. 311/923) göre bir şeyi yok etmek, onu gerçek şeklinden farklı hale getirmek, demektir. (Zeccâc, 1988: III, 30-31)

9) Kutile (قَتِيل) ve Kâtele (كَاتِل)

“قَتِيل” ve “كَاتِل” kelimeleri Kur’ân’da yer alan beddua kavramlarından. “قَتِيل” kelimesi “kahrolası, lânet olunası” anlamına gelmektedir. “كَاتِل” kavramı ise Allah onları rezil etsin, onlara lânet etsin ve rahmetinden uzaklaştırsın anlamına gelmektedir. (İbn Manzûr, tsz: V, 3529)

II. Kur’ân’da Beddua Anlamında Kullanılan Sözcüklerin Geçtiği Âyetlerin İncelenmesi

1) Gazab (غضب)

Gazap kelimesi Kur’ân’da türevleriyle birlikte yirmi dört âyette geçmektedir. Bunların on dokuzunda Allah’a, diğerlerinde kula nispet edilmiştir. Bu kelime Allah’a izafe edildiğinde lânet etmek, rahmetinden uzaklaştırmak, azap etmek, yoksulluğa, zillete ve helâke maruz bırakmak gibi anlamlara gelmektedir. İsfahânî’ye göre, Yüce Allah’a gazap nispet edilmesini başkası adına intikam alması, yani kullar arasındaki haksızlıklardan ötürü suçluyu cezalandırmasıdır. (Rağib el-İsfahânî, tsz: 361)

Kur’ân’da bazı âyetlerde gazap kelimesi Allah’ın öfkesini, kızgınlığını ifade etmek üzere lânet kelimesiyle beraber kullanılmıştır. (Nisâ 4/93; Maide 5/60; Fetih 48/6) Kur’ân’da bu kelimenin geçtiği âyetlerde Yüce Allah’ın gazabına uğrayanları şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Yahudiler: Âyetlerde Yahudilerin çeşitli fiilleri sebebiyle Allah’ın gazabına uğradıkları belirtilmiştir. Bu bağlamda Yahudilerin Allah’ın âyetlerini inkâr etmeleri, kendilerine gönderilen peygamberleri haksız yere öldürmeleri, Hz. Mûsâ vasıtasıyla birçok felaketten kurtarılıp sayısız nimetlere kavuşturulmalarına rağmen yine azgınlık göstermeleri, buzağıya tapmaları, gerçeği bildikleri halde kıskançlıkları yüzünden Allah’ın indirdiği vahyi inkâr etmeleri zikredilebilir. (Bakara 2/61, 90; Âl-i İmrân 3/112; Arâf 7/152; Tâhâ 20/81, 86.)

b) Kasıtlı olarak bir mü’mini öldüren kimseler. (Nisâ 4/93)

c) İnanıktan sonra kalbini küfre açanlar (irtidat edenler). (Nahl 16/106)

d) Savaş taktiği veya bir başka birliğe katılma amacı dışında Allah yolunda savaşmaktan kaçanlar. (Enfâl 8/16)

e) Allah hakkında kötü zanda bulunan münafıklar ve Allah’a ortak koşanlar. (Fetih 48/6.)

f) Hakkı tanımayıp sapkınlıkta olan kişiler. (Mâide 5/60)

g) Karı ve kocadan birinin diğerine zina isnadında bulunup dört şahit getiremediği kimseler. (Nur 24/6-9)

2) Lânet

Lânet, Kur'an'da hakaret, sövüp sayma (Arâf 7/38), beddua, (Bakara 2/159; Mâide 5/78) Allah'ın rahmetinden uzaklaştırma ve gazap etme (Bakara, 2/88) anlamlarında kullanılmıştır. Nitekim Şeytan'a "mel'ûn" (lânetlenmiş) denilmesi de Allah'ın rahmetinden kovulması, gazabına uğraması nedeniyledir. (Mir, 1996: 127-129) Lânet kelimesi Kur'an'da genellikle "لَعْنَةً" ve "لَعَنَ" şeklinde fiil ve isim olarak gelmiştir. İki yerde "مَلْعُونٌ" şeklinde sıfat olarak gelmiştir. Bunlardan birinde münafıkların sıfatı (Ahzab 33/61), diğerinde ise "وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ" "lânetlenmiş bulunan ağaç"³ şeklinde kullanılmıştır. Kur'an'da Yüce Allah'ın lânet ettiği kişiler ve zümreler şunlardır:

a) Yahudiler. Âyetler ışığında Yahudilerin lânet edilmelerine sebep olan vasıfları şu şekilde özetlenebilir: Kendi mukaddes kitaplarını da onaylayan son ilahi vahiy indiğinde "Kalplerimiz perdelidir." demek suretiyle inkâr etmeleri, kitaplarına yaptıkları tahrifat, Allah'a uydurdukları yakışıksız sıfatlar, verdikleri sözü yerine getirmemeleridir. (Bakara 2/88; Nisâ 4/46, 47, 52; Mâide 5/13, 60, 64)

b) Şeytan. (Nisâ 4/118; Hicr 15/35; Sâd, 38/78)

c) Münafıklar, kâfirler ve Allah'a şirk koşanlar. (Bakara 2/89, 161; Âl-i İmrân 3/87; Tevbe 9/68; Ahzâb, 33/64; Fetih 48/6)

d) Zalimler. (Arâf 7/44; Hûd 11/18; Mü'min, 40/52)

e) Allah ve Resulünü incitenler. (Ahzâb 33/57)

f) Yalancılar. (Âl-i İmrân 3/61)

g) Hakkı gizleyenler. (Bakara 2/159)

h) Verdikleri sözü yerine getirmeyenler, sıla-i rahmi terk edenler ve fesatçılar. (Râd 13/25; Muhammed 47/22)

i) Eşlerine zina isnadında bulunup da Allah adına yemin eden kişiler. (Nûr 24/7)

Lânet kelimesi Kur'an'da "إِنَّ الدَّيْنَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ" "Fakat âyetlerimizi inkâr etmiş ve kâfir olarak ölmüşlere gelince, işte Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti onların üstünedir" (Bakara 2/161) âyetinde meleklerle ve insanlara da nisbet edilmiştir. Kulların lâneti kovmak; Allah'ın lâneti ise azaba uğratmak demektir. (Kurtubî, 2006: II, 487)

Bu kelime "إِنَّ الدَّيْنَ يَكْتُمُونَ مَا آتَيْنَاهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ" "İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti Kitap'ta açıklamamızdan sonra onları gizleyenler var ya, işte onlara hem Allah lânet eder, hem de bütün lânet etme konumunda olanlar lânet eder." (Bakara 2/159) âyetinde ise "لَاللَّاعِنُونَ" "lânet ediciler" lafzına da nisbet edilmiştir. Bu lafızla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Mücâhid (ö. 104/722) ve İkrime'ye (ö. 105/723) göre bu ifade ile kastedilen yeryüzündeki canlılar ve haşerattır. Zira bu yaratıklar: "Âdemoğlunun günahları yüzünden, biz yağmurdan mahrum olduk" derler ve günah işleyenlere, Allah'ın lânet etmesini dilerler. Katâde'ye (ö. 117/735) göre bu lafızdan maksat melekler ve mü'minlerdir. Süddî

³ İsrâ 17/60. Âlimler arasında âyette geçen ağacın hangi ağaç olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir. Bir görüşe göre bu Duhan 43-44. âyetinde bahsedilen zakkum ağacıdır. Diğer bir görüşe göre ise âyette bahsedilen ağaç ile, Ümeyyeoğulları, yani Hakem b. Ebi'l-Asoğulları (soyu) kastedilmiştir. Başka bir görüşe göre ise bu ağaç ile Yahudiler kastedilmiştir. "وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ" ifadesiyle ilgili şu izahlar yapılmıştır: 1) Bundan murad, onu yiyen kâfirlerin lânetlenmiş olmalarıdır. 2) Araplar, hoşlarına gitmeyen ve zararlı olan her yiyeyeceğe "الْمَلْعُونُونَ" derler. 3) Arapçada "lânet" uzaklaştırmak demektir. Kur'an'da lânetli olan bu ağaç, bütün iyi sıfat ve özelliklerden uzak olduğu için bu adı almıştır. Rivâyetlere göre cehennemde böyle bir ağaç bulunacağı bildirilince Ebû Cehil gibi fırsatçı müşrikler, "Muhammed hem cehennemden taşı bile kavuracağını söylüyor hem de orada ağaç biteceğinden söz ediyor" diyerek Resûlullah'ı alaya almışlar, bunun üzerine söz konusu olan âyet inmiştir. (Taberî, 2001: XIV, 647-652; Zeccâc, 1988: III, 248; Râzi, 1981: XX, 238-239)

(ö. 127/744) ve Dahhak'a (ö. 105/723) göre ise kabirde azap gören kâfirlerin seslerini işiten ve insan ve cinlerin dışındaki bütün yaratıklardır. (Taberî, 2001: II, 733-737; Râzî, 1981: IV, 182; Kurtubî, 2006: II, 483; Ebû Hayyân, 1993, I, 634)

3) Veyl (ويل)

Kur'an'ı Kerim'de veyl ifadesiyle beddua edilen kişiler iman, ibadet ve ahlak olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır. Âyetlerin içeriği ağırlıklı olarak itikadî meselelere dayanmakla birlikte, ibadet ve ahlakla ilgili olan âyetlerde mevcuttur. Kur'an'da Yüce Allah'ın "veyl" hitabıyla beddua ettiği kişiler şunlardır:

- a) Yüce Allah'ı inkâr edenler, ona şirk koşanlar (İbrahim 14/2, Fussilet 41/6-7) ve uygunsuz sıfatlar yükleyenler. (Enbiya, 21/16-18)
- b) Ahireti inkâr edip yalan sayanlar. (Tur, 54/9-16; Mutaffifin, 83/10-17)
- c) Yüce Allah'ın âyetlerini inkâr edenler (Casiye 45/7-9), kitabını değiştirenler. (Bakara 2/75-79)
- d) Peygamber'in yolundan yüz çevirenler. (Furkan 25/27-29)
- e) Zalimler. (Al-i İmran 3/19; Zuhruf, 43/6)
- f) Allah'ı anmaya karşı kalpleri katılaşmış olanlar. (Zümer, 39/22)
- g) Amel defteri kötü olanlar. (Kehf, 17/47-49)
- h) Namazlarından gafil olanlar. (Mâûn 107/4-7)
- i) İnsanları arkadan çekiştirenler, insanlarla alay edenler. (Hümeze 104/1)
- j) Ölçü ve tartıda hile yapanlar. (Mutaffifin 83/1-3)

4) Bu'den (بعدا)

Bu'den kelimesi Kur'an'da "Allah'ın rahmetinden uzak olsun" anlamında beddua olarak kullanılmıştır. Bu kelimenin geçtiği âyetler incelendiğinde bu sözcük Ad kavmi,⁴ Semud kavmi,⁵ Medyen halkı (Hud 11/94-95), Nuh (as)'ın kavmi,⁶ zalimler⁷ ve iman etmeyenler⁸ hakkında kullanılmıştır. Bu kavimler Rablerini inkâr ettikleri ve Peygamberlerine asi oldukları için bu hitaba maruz kalmışlardır.

⁴ Hud 11/60. Âyette "Biliniz ki Ad kavmi, Rablerini inkâr etti. (Yine) biliniz ki Hûd'un kavmi Ad, Allah'ın rahmetinden uzaklaştı" şeklinde Ad kavminin "بعدا" sıfatıyla vasıflanmasının nedeni Rablerini inkâr etme olarak açıklanmıştır.

⁵ Hud 11/68. Âyette "Biliniz ki Semud kavmi Rablerini inkâr etti. (Yine) biliniz ki Semud kavmi Allah'ın rahmetinden uzaklaştı" şeklinde Semud kavminin de "بعدا" sıfatıyla vasıflanmasının nedeni Rablerini inkâr etme olarak açıklanmıştır.

⁶ Hûd 11/44; Mu'minin 23/41. Hûd suresinde "Zalimler topluluğu, Allah'ın rahmetinden uzak olsun" şeklinde geçmiştir. Bu âyetle ilgili iki görüş bulunmaktadır: Birincisi bu Yüce Allah'ın ifadesidir. Yüce Allah bunu lânetleme ve rahmetinden kovma üslubuyla söylemiştir. İkincisi bu Nuh (as) ile yanındakilerin ifadesidir. Çünkü bu korkunç hadiseden kurtulanların çoğu, (daha önce) zalimden bir topluluğun içinde bulduklarından, onlar helak olup kendileri de onlardan kurtulunca, böyle bir söz söylemişlerdir. (Râzî, 1981: XVII, 244)

⁷ Bu ifade âyette "Derken onları o korkunç ses, kaçınılmaz olarak kısıvrak yakalayiverdi de kendilerini çör çöp yığını hâline getirdik. Zalimler topluluğu, Allah'ın rahmetinden uzak olsun" şeklinde geçmiştir. Burada hangi kavmin olduğu konusunda âlimler arasında ihtilaf olmuştur. Müfessirlerin bir kısmı, bu âyetlerde ismi verilmeden kendisinden söz edilen neslin Semud kavmi ve onlara gönderiler peygamberin Salih (as) olduğu kanaatindedirler. (Taberî, 2001: XVII, 47.) Bir kısmı ise bu neslin Ad kavmi, peygamberin de Hûd aleyhisselâm olduğunu söylemiştir. (Zemahşerî, 1998: IV, 229; Râzî, 1981: XXIII, 98)

⁸ Âyette "Sonra arka arkaya peygamberlerimizi gönderdik. Her ümmete kendi peygamberi geldikçe, onu yalanladılar. Biz de onları birbirini ardından helâk ettik ve onları birer ibretlik hikâye yaptık. Artık inanmayan bir kavim, Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifadeyle Lût, Şuayb, Eyyüb ve Yusûf (as)'ın kıssalarının kastedildiği ileri sürülmüştür. (Râzî, 1981: XXIII, 100)

5) Suhkan (سُحْقًا)

Bu kelime Kur'ân'da “فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ” “İşte böylece günahlarını itiraf ederler. Artık alevli ateştekiler Allah'ın rahmetinden uzak olsun!” (Mülk 67/11) âyetinde cehennem ehli için kullanılmıştır. Bu ifade “onlar Allah'ın rahmetinden uzak olsunlar” anlamına gelmektedir. “سُحْقًا” lafzının cehennemde bir vadi adı olduğu da söylenilmiştir. (Kurtubî, 2006: XXI, 120-121) Zeccâc bu kelimenin mastar olarak nasbedildiğini buna göre kelimenin “Allah onları alabildiğine uzaklaştıracağı” anlamına geldiğini ifade etmiştir. (Zeccâc, 1988: V, 199)

6) Ta'sen (تَسْأَةً)

Kur'ân'da bu kelime “وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَصْلَ أَعْمَالُهُمْ” “İnkâr edenlere gelince, yıkım onlara! Allah, onların işlerini boşa çıkarmıştır.” (Muhammed 47/8) âyetinde inkâr edenler için kullanılmıştır. “تَعَسَا” kelimesinin beddua anlamında mastar olarak nasbedildiği söylenilmiştir. (Begavî, 1409: VII, 281) Bu ifadedeki beddua tökezleyip düşen kimseye söylenen: “Yerden kalkasınca” anlamındaki sözün zıddıdır. Bu kelimenin anlamı ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. İbn Abbas ve İbn Cüreyc'e (ö. 150/767) göre “uzak olsunlar”, Süddî'ye göre “kedere boğulsunlar”, İbn Zeyd'e göre “bedbaht olsunlar”, Hasanü'l-Basrî'ye göre “Allah onlara ağır sözler söylesin”, Sa'leb'e göre “helak olsunlar, kötülük onlara olsun”, Dahhak ve İbn Zeyd'e göre “hüsrana uğrasınlar”, Ebu'l-Âliye'ye göre “bedbahtlık onların olsun” anlamlarına gelmektedir. Ayrıca kelimenin “aşağı düşmek, alçalmak ve tökezleyip düşmek” anlamına geldiği de söylenilmiştir. (Begavî, 1409: VII, 281; Kurtubî, 2006: XIX, 253-254)

7) Tebbe (تَبَّ)

Bu kelime “تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ” “Ebû Leheb'in elleri kurusun. Zaten kurudu” (Tebbet 111/1) âyetinde geçmektedir. Bu kelimenin anlamı konusunda bazı görüşler ileri sürülmüştür. Lafzın “helak olmak” anlamına geldiği söylenilmiştir. Arap kelimelerinde ve “وَمَا كُنْزُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ” “Firavun'un hilesi helak ve hüsrandan başka bir şey değildir.” (Mü'min 40/37) âyetinde de böyle bir anlam söz konusudur. Bu kelime “hüsrana uğrasın” anlamına da gelmektedir. Nitekim “وَمَا كُنْزُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ” “Onlar, hüsrandan başka bir şeylerini arttırmadılar...” (Hud, 11/101) âyetinde de bu anlamdadır. Bu kelime “çabası boşa gitmek” anlamını da ifade etmektedir.⁹ Bu lafzın “hiçbir hayır elde etmesin” anlamına geldiği de söylenilmiştir. Ayrıca ellerin kurumasından söz edilmesi, çoğu işlerin ellerle yapılmasından dolayıdır. Yani o eller de hüsrana uğrasın, kendisi de hüsrana uğrasın, demektir. “Eller” lafzı ile bizzat kendisinin kastedildiği söylenmiştir. Çünkü bazen kişinin kendisinden “elleri” diye söz edilebilir. Nitekim Yüce Allah: “لِيَكْفُرُوا بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ” “Bu senin ellerinin önceden işledikleri yüzündendir.” (Hac 22/10) diye buyurmaktadır. Bundan maksat, bizzat kendisinin işledikleri yüzünden, demektir. (Kurtubî, 2006: XXII, 546) Ferrâ birinci “تَبَّ” kelimesinin beddua anlamında olduğu ikincisinin ise haber anlamında olduğunu söylemiştir. Buna göre âyetin anlamı “Allah onu helak etsin, zaten helak oldu” demek gibidir. Abdullâh b. Übey'in kıraatinde de “وَقَدْ تَبَّ” “Zaten helak olmuştur” şeklindedir. (Ferrâ, 1983: III, 298)

8) Itmis (اطْمَسَ)

Bu sözcük “رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالَهُمْ” “Ey Rabbimiz! Sen onların mallarını silip süpür.” (Yunus 10/88) âyetinde geçmektedir. Bu âyette Hz. Mûsâ'nın kavmine yaptığı bedduadan bahsedilmektedir. Âyet mallarını yok etmek suretiyle küfürlerinin cezasını onlara ver, anlamına gelmektedir. Burada geçen “اطْمَسَ” ifadesine göre âyet farklı şekillerde yorumlanmıştır. İbn Abbâs ve Muhammed b. Ka'b'a göre onların malları (altınları) ve dirhemleri (gümüşleri) sağlam para imiş gibi gerçek şekillerinde bütün, üçte bir ve yarım birimler halinde ve para şeklinde darbedilmiş

⁹ İbn Abbas şöyle demiştir: Çünkü Ebu Leheb, “O bir sihirbazdır” sözüyle, insanları Hz. Muhammed (sav)'den uzaklaştırıyordu. Böylece insanlar, onunla görüşmeden çekip gidiyorlardı. Çünkü Ebu Leheb, kabilenin yaşlısı olup, Hz. Muhammed (sav)'in babası gibiydi. Bu sebeple de, itham edilemezdi. Bu sûre nazil olup da, onu duyunca, kızdı ve şiddetli bir düşmanlık sergiledi. Böylece itham olunur bir hale geldi ki, artık bundan sonra, Hz. Muhammed (sav) hakkındaki sözleri kabul edilemezdi. Böylece sanki, çabası boşa gitmiş amacına ulaşamamıştı. (Râzî, 1981: XXXII, 166)

olarak taşlara dönüştürüldü. Bu şekilde Allah'ın yok etmediği, başka bir şekle dönüştürmediği hiçbir madenleri kalmadı. Ondan sonra da hiç kimse bu madenlerden yararlanamadı. Katade'ye göre malları da, ekinleri de taş kesildi. Mücahid ve Atiyye'ye göre Allah onların mallarını yok etti ve görülmez oldular. Çünkü bu kelime bir yerin izi kalmayıp tamamıyla yok olduğunu ifade etmek için de kullanılmıştır. İbn Zeyd'e göre dinarları, dirhemleri, ev eşyaları ve sahip oldukları her şey taş kesildi. (Taberî, 2001: XII, 263-266; Kurtubî, 2006: XI, 39-40)

Kur'an'da beddua konusunda Peygamber Efendimizin takındığı tavırla önceki nebilerin tavrı arasında ciddi bir fark olduğu görülmektedir.¹⁰ Örneğin Hz. Nuh: “*Rabbim! Yeryüzünde bir tek canlı kâfir bile bırakma*” (Nûh 71/26) “*Zalimlerin ancak helâkini arttır*” (Nûh 71/28); Hz. Mûsâ “*Ey Rabbimiz, sen onların mallarını silip süpür ve kalplerine darlık ver, çünkü onlar elem dolu azabı görünceye kadar iman etmezler*” (Yunus 10/88) şeklinde beddua etmişlerdir. Hz. Peygamber ise “*Ya Rabbi! Kavmim gerçekten Kur'an'dan bütün bütün kopup uzaklaştılar*” (Furkân 25/30) “*Ya Rabbi! Bunlar iman etmeyen bir kavimdir*” (Zuhuruf 43/88) şeklinde şikâyetlerinde kavmi aleyhine ürkütücü, sert bir üslûp kullanmaktan kaçınmış, onları sadece sitemkâr, münasip bir dille Allah'a havale etmişti. Böylece onun hemen her tür davranışında öne çıkan yumuşak huyluluğu, halimliği bedduasına da yansımıştır.

2.9. Kutile “قَاتِلْ” ve Kâtele “قَاتِلْ”

Kur'an'da “قَاتِلْ” lafzı “kahrolsun, lânet olsun” şeklinde beddua anlamında kullanılan sözcüklerdendir. Bu kelime “قَاتِلِ الْخَرَّاصُونَ” “*Kahrolsun o yalancılar*”¹¹, “قَاتِلِ كَيْفَ قَدَّرَ تَمَّ قَاتِلِ كَيْفَ قَدَّرَ” “*Kahrolası nasıl da ölçtü biçti! Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti!*”¹², “قَاتِلِ الْإِنْسَانَ مَا أَكْفَرَهُ” “*Kahrolası o İnsan! Ne kadar da nankördür!*”¹³, “قَاتِلِ أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ” “*Hendek kazıp (içinde) alevli ateş yakanlar lânetlenmiştir.*”¹⁴ âyetlerinde geçmektedir. Bu âyetler incelendiğinde “قَاتِلْ” lafzı ile “kahrolsun,

¹⁰ Geniş bilgi için bkz. Çağıl, Necdet, *Beddua Olgusu Bağlamında Enbiya 112'nin Çağrıştırdıkları Üzerine*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 34, Erzurum 2010.

- ¹¹ Zariyât 51/10. “قَاتِلِ الْخَرَّاصُونَ” ifadesi lânet olsun yalancılara, diye tefsir edilmiştir. İbn Abbâs'a göre ise şüphe ve tereddüt içerisinde bulunanlar yani kâhinler kahrolsun, şeklindedir. “قَاتِلْ” lafzı “öldürülsünler” anlamına gelmektedir. (Taberî, 2001: XXI, 492-494; Kurtubî, 2006: XIX, 475; Ferrâ'ya göre bu kelime “lânete uğradılar” anlamına gelmektedir. Nitekim Yüce Allah'ın lânetlediği bir kimse öldürülmüş ve helak olmuş bir kişi konumunda olduğu için “قَاتِلْ” lafzı kullanılmıştır. Bu ifade Muhammed delidir, yalancısıdır, sihirbazdır, şairdir diyen yalancılar için bir bedduadır. (Ferrâ, 1983: III, 83) Bu ifadeyle Yüce Allah'ın bizlere “Kahrolsun yalancılar” şeklinde beddua etmeyi öğrettiği de ifade edilmiştir. (Kurtubî, 2006: XIX, 475)
- ¹² Müdessir 74/19-20. Müfessirler, bu âyetlerin Velîd b. Muğîre'yi tasvir ettiğini söylemişlerdir. Rivayete göre müşrikler Hz. Peygamber'e ve tebliğ ettiği Kur'an'a karşı nasıl bir tavır takınmaları gerektiğini Velîd b. Muğîre'ye sormuşlar, o da düşünüp taşındıktan sonra Hz. Peygamber'in bir sihirbaz, Kur'an'ın da önceki sihirbazlardan intikal eden bir sihir, bir beşer sözü olduğunu insanlar arasında yaymalarını tavsiye etmiştir. Bu konuyla ilgili kaynaklarda çeşitli rivayetler nakledilmiştir. (Taberî, 2001: XXIII, 428-431; Zeccâc, 1988: V, 246-247; İbn Atiyye, 2001: V, 394-395; Kurtubî, 2006: XXI, 377-378) Râzî “قَاتِلِ كَيْفَ قَدَّرَ تَمَّ قَاتِلِ كَيْفَ قَدَّرَ” ifadesinin bir şeyin müthiş ve muazzam görülmesinden dolayı söylenen bir söz olduğunu Arapların “قتله الله ما أشجع” “Hay Allah kahredesice. Ne kadar da cesur!” ve “أخزاه الله ما أشعره” “Hay Allah rüsvay edesice! Ne kadar da şair!” ifadelerine benzemektedir. Buna göre âyet hakkında muhtemel şu iki izah yapılabilir: Birincisi bu, onun zekâ kuvvetinden dolayı, muhatapları şaşmaya bir davet olup, bu “Hz. Muhammed (sav)'in işi hususunda bu adamın ileri sürdüğünden daha kuvvetli ve daha büyük bir şüphe ileri sürerek, onun işini zedelemek mümkün değildir” demektir. İkincisi bu kimseyi, alaycı bir şekilde övmek için olup “Bu adamın ileri sürdüğü şey, son derece düşük ve değersizdir” demektir. Daha sonra Yüce Allah “*Yine kahrolası, nasıl ölçü yaptı o?*” buyurmuştur. Bu ifadenin başında “قَاتِلْ” edatının getirilmesi, ikinci kez yapılan bu bedduanın, birincisinden daha ileri olduğunu ifade etmek içindir. (Râzî, 1981: XXX, 200)
- ¹³ Abese 80/17. Âyette geçen “الْإِنْسَانَ” ifadesinde kastedilenin kimler olduğu konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Müfessirler, bu âyetin Utbe İbn Ebi Leheb hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir. Bazıları da insan sözü ile Allah'ın Resulünün İbn Ümmü Mektûm'u bırakıp kendilerine yöneldiği kimselerin kastedildiğini ifade etmişlerdir. Bazıları da âyetin bu ifadesiyle, zenginlik ve fakirlik sebebiyle fakire üstünlük taslayan her zenginin zemmedilmesi kastedildiğini söylemişlerdir. (Râzî, 1981: XXXI, 60) “الْإِنْسَانَ” ifadesiyle kafir olanların kastedildiği de söylenilmiştir. (Taberî, 2001: XXIV, 110; Kurtubî, 2006: XXII, 78) “قَاتِلِ الْإِنْسَانَ” cümlesi bir beddua olup, bu, Arapların yapmış olduğu en kötü beddualardandır. Çünkü ölüm, dünyadaki belaların en zirvesidir. (Râzî, 1981: XXXI, 60)
- ¹⁴ Burûc 85/4. Âyette geçen “أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ” İslamiyet'ten önceki bir devirde müminleri dinlerinden döndürmek için ateş dolu hendeklere atarak işkence eden kimseleri ifade etmektedir. Âyette kıyamet gününe, tanıklık edene ve edilene yeminle “أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ” lânetlendiği bildirilmektedir. الأُخْدُودُ “uzun ve derin hendek” demektir. Kendilerinden “أَصْحَابِ

lânet olsun” anlamında beddua edilen kişiler inkâr edenler, dine aykırı hareket edenler ve yalan söyleyenlerdir.

“قاتل” lafzı Kur'ân'da iki yerde “Allah, onları kahretsin” anlamında beddua olarak kullanılmıştır. Bunlardan biri “ وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَدُعَيْرُ بْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِرَأْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ ” “Yahudiler, “Uzeyr, Allah'ın oğludur” dediler. Hıristiyanlar ise, “İsa Mesih, Allah'ın oğludur” dediler. Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri (gerçeği yansıtmayan) sözleridir. Onların bu sözleri daha önce inkâr etmiş kimselerin söylediklerine benziyor. Allah, onları kahretsin. Nasıl da haktan çevriliyorlar” (Tevbe 9/30) âyetinde geçmektedir. Burada “قاتلهم الله” “Allah onlara lânet etsin” ifadesiyle Yahudi ve Hristiyanlar kastedilmektedir. Lâneti ifade etmek için kahretmek anlamı verilen “قاتل” lafzının kullanılması lânete uğrayanın öldürülmüş gibi oluşundan dolayıdır. Bu ifadenin taaccüb anlamında olduğu da söylenilmiştir. Bu ifadenin beddua anlamında olduğu, Araplarda da hayırda, şerde, hayret ettikleri hususlarda beddua maksadıyla çokça kullanıldığı belirtilmiştir. (Taberî, 2001: XI, 415-416; Kurtubî, 2006: X, 176)

“قاتل” lafzının Kur'ân'da “Allah, onları kahretsin” anlamında beddua olarak kullanıldığı bir diğer yer ise “ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسَدَّ مَعَهُمْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهمْ كُتِبَ لَهُمْ سُدَّةٌ يَحْسِبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ ” “Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider. Konuşurlarsa sözlerine kulak verirsin. Onlar sanki elbise giydirilmiş kereste gibidirler. Her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) çevriliyorlar!” (Münâfikun 63/4) âyetidir. Bu âyette bahsedilen kişinin Abdullah b. Übey, Muğîs b. Kay s ve Cedd b. Kays gibi münafıklar olduğu söylenilmektedir. (Râzî, 1981: XXX, 14) Âyette münafıkların dış kıyafetlerine, fiziksel yapılarına çok önem verdikleri, yaldızlı cümle kullanmaya dikkat ettiklerinden bahsedilmektedir. Ayrıca âyette Allah ve din düşmanı olan münafıkların bir yere dayatılan cansız keresteler gibi ruhsuz ve vicdansız oldukları ve müminlerden korktuklarına da dikkat çekilmiştir. Daha sonra âyette “قاتلهم الله” ifadesiyle münafıklara beddua edilmiştir. Bu ifadeyle Yüce Allah kendi zatından onlara lânet edilmesini, onların rüsvay olmalarını istemiştir.¹⁵

SONUÇ

Farsça ve Arapça kelimelerinin birleşmesinden oluşan ve “kötü dilek, temenni” anlamına gelen beddua duanın zıddıdır. Beddua; çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, “Allah kahretsin, Allah belanı versin” gibi kötü düşünce ve dilekleri kapsamaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'de beddua anlamında gazap (غضب), lânet, veyl (ويل), Bu'den (بعدا), suhkan (سحقا), ta'sen (تَعْسا), tebbe (تَبَّ), itmis (اطمس), Kutile (قَتِيل) ve Kâtele (قَاتِل) sözcükleri kullanılmıştır. Bu sözcükler bazen kullara bazen de Yüce Allah'a izafe edilmiştir. Allah (c.c), bu kavram ile insanları kınamış ve tehdit etmiştir. Fakat bunu yaparken doğrudan şahısları değil kötü ahlak ve alışkanlıkları göz önünde bulundurmuş, çirkin sıfat ve fiilleri yermiştir.

“الأخود” olarak bahsedilen kimselerle onların işkence ettiği müminler ve bu olayın geçtiği zaman ve bölge hakkında Kur'ân-ı Kerim bilgi vermemiştir. Tefsirlerde bunların kimlikleri hakkında çok değişik ve birbiriyile çelişen açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalar arasında Nocrân Hristiyanlarının Yemen kralı Zû Nuvâs tarafından idam edilmeleri yahut bir Zerdüş kralının, erkek kardeş ile kız kardeşin evlenmelerine Allah'ın müsaade ettiği şeklindeki hükmünü kabul etmeyen halkını ateşe atarak cezalandırması gibi güvenilir olmayan veya tamamen uydurma olan menkıbeler ortaya çıkmıştır. Geniş bilgi için bkz. Taberî, 2001: XXIV, 270-276; Kurtubî, 2006: XXII, 185-193. “أصحاب الأخود” ifadesini belli bir dönemle ve belli insanlarla sınırlı tutmayıp tarih içinde çeşitli tarzlarda ve değişen yoğunluk derecelerinde tekrarlanan olgu olarak değerlendirmek de mümkündür. 10. âyette de bu anlamı desteklemektedir. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi Burûc süresinin indiği dönemde de Mekkeli müşrikler müminlere, özellikle fakirlere ve kimsesizlere acımasızca işkence ediyorlardı. Nitekim “Şüphesiz mümin erkeklerle mümin kadınlara işkence edip, sonra da tövbe etmeyenlere; cehennem azabı ve yangın azabı vardır” mealindeki 10. âyette Mekke müşriklerinin yaptıkları bu zulümlere işaret edilmiştir. (Karaman vd, 2009: V, 520-521.)

¹⁵ Âyetin tefsiri için bkz. Taberî, 2001: XXII, 652-654; Râzî, 1981: XXX, 14-15; Kurtubî, 2006: XX,

Kur'ân'da peygamberlerin inkâr eden kavimlerine olan beddualarına da yer verilmiştir. Bu konuda Peygamber Efendimizle diğer nebilerin üslubu arasında fark olduğu, önceki peygamberlerin bedduayı açık ve sert bir ifadeyle dile getirdiği Hz. Peygamber'in ise sitemkâr ve yumuşak bir üslûpla ifade ettiği görülmüştür. Sonuç olarak Kur'ân-ı Kerim, bizlere bedduanın formlarını öğretmiş ve bu hitaba maruz kalanların vasıflarını, kimler olduğunu açıklayarak bizlerin ibret almasını istemektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî, *el-Müsned*, Dâru's-Sadr, Beyrut, tsz.
- Ateş, Ahmed, *Farsça Grameri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1976.
- Begavî, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mesûd, *Tefsîru'l-Begavî Me'âlimu't-Tenzil*, (Thk. Muhammed Abdullâh en-Nemîr, Osman Cum'a Dâmiriyye ve Süleyman Müslim el-Harş), Dâru Taybe, Riyâd 1409.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, İstanbul 1897.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd, *es-Sihâh Tâcü'l-Lüğa ve Sihâhü'l-Arabiyye*, (Thk. Ahmed Abdulğafûr Attârî), Daru'l-İlm li'l-Melâyîn, Beyrût 1085.
- Cürcânî, Ali b. Muhammed Seyyid Şerif, *Mu'cemu't-Ta'rîfât*, (Thk. Muhammed Sadık el-Minşavî), Daru'l-Fâdile, Kahire, tsz.
- Çağıl, Necdet, *Beddua Olgusu Bağlamında Enbiya 112'nin Çağrıştırdıkları Üzerine*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı: 34, Erzurum 2010.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf el-Endelüsî, *Tefsîru'l-Bahri'l-Muhît* (Thk. Âdil Ahmed Abdü'l-Mevcûd, Ali Muhammed Muavvîd), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrût 1993.
- Elmalılı, M. Hamdi Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, Çelik-Şura Yay., İstanbul, tsz.
- Eren, Hasan vd., *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.
- Ezherî, Ebu Mansûr Muhammed b. Ahmed, *Tehzibu'l-Luğa*, (Thk. İbrâhîm el-Ebyârî), Daru'l-Kitab el-Arabî, Kahire 1967.
- Ferrâ, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ziyâd, *Me'âni'l-Kur'ân*, 'Âlemü'l-Kütüb, Beyrût 1983.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Ahmed, *İhyâu 'Ulûmi'd-Din*, (Thk. A. Fikri Yavuz), Tuğra Neşriyat, İstanbul, tsz.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdirrahmân el-Ferâhîdî, *Kitâbü'l-Ayn*, (Thk. Mehdi el-Mahzûmî, İbrâhîm es-Sâmerrâî), Müessesetü'l-Âlemi, Beyrût 1408/1998.
- İbn Atiyye, Ebû Muhammed Abdülhak b. Ğâlib el-Endelüsî, *el-Muharraru'l-Vecîz fî Tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz* (Thk. Abdü's-Selâm Abdü's-Şâfi Muhammed), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrût 2001.
- İbn Manzûr, Cemâlu'd-Dîn b. Muhammed, *Lisânü'l-Arâb*, Kahire, tsz.
- Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yay., İstanbul 2010.
- Komisyon, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB. Yay., Ankara 2007.
- Karaman, Hayreddin-Çağrıçı, Mustafa- Dönmez, İbrahim Kâfi- Gümüş, Sadrettin, *Kur'ân Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, DİB Yay., Ankara 2009.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr, *el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân ve'l-Mübeyîn limâ Tedammenehû mine's-Sünneti ve Âyi'l-Furkân*, (Thk. Abdullâh b. Abdü'l-Muhsin et-Türkî), Müessesetü'r-Risâle, Beyrût 2006.
- Mir, Mustansır, *Kur'ân'ı Terimler ve Kavramlar Sözlüğü*, (çev. Murat Çiftkaya), İnkılab Yay., İstanbul 1996.
- Muslim b. Haccâc, *es-Sahîh*, Dâru İhyâi'l-Kutubi'l-Arabiyye, Mısır 1955.
- Olgun, İbrahim-Drahan, Cemşid, *Türkçe-Farsça Sözlük*, Caphane-i Hâce, İrân 1350.

Rağib el-İsfehânî, Ebü'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed, *el-Müfredât fî Ğaribi'l-Kur'an*, (Thk. Muhammed Seyyid Kilani), Darü'l-Marife, Beyrût, tsz.

Râzî, Ebü Abdullâh Fahreddin Muhammed b. Ömer, *Mefâtihu'l-Ğayb=et-Tefsiru'l-Fahri'r-Râzî*, Dâru'l-Fikr, Lübnan 1981.

Râzî, Muhammed b. Ebi Bekr b. Abdulkadir, *Muhtarı's-Sihâh*, Mektebetü Lübnân, Beyrût 1995.

Taberî, Ebü Cafer b. Cerîr Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'an = Tefsiru't-Taberî*, (Thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî), Dâru'l-Hicr, Kahire 2001.

Yıldırım, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, Anadolu Yay., İzmir 1986.

Zebîdî, Seyyid Muhammed Murtaza el-Hüseynî, *Tâcu'l-Arus min Cevahiri'l-Kâmûs*, Kuveyt 1982.

Zeccâc, Ebü İshâk İbrâhîm b. es-Serî b. Sehl, *Me'âni'l-Kur'an ve İ'râbüh*, (Thk. Abdülcelîl Abduh Şelebî), Âlemü'l-Kütüb, Beyrût 1408/1988.

Zemaşerî, Ebü'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd b. Ömer b. Ahmed, *el-Keşşâf 'an Hâkâiki Ğavâmizi't-Tenzîl ve 'Uyûni'l-Ekâvil fî Vücûhi't-Te'vîl* (thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Ali Muhammed Muavviz), Mektebetü'l-Ubeykân, Riyâd 1998.

Esâsu'l-Belâga, (Thk. Muhammed Bâsil) Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1419/1998.